

10. SINIF TARİH

1. DÖNEM 2. YAZILI SINAV PAKETİ

1.3-1.4 Türkistan'dan Türkiye'ye • 2.1-2.3 Beylikten Devlete Osmanlı
2026-2027 • Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile uyumlu örnek sınav

24	2	100	8
Özgün soru	Denk sınav grubu	Puan / grup	Alternatif soru

Kapsanan Konular

- 1.3. Türklerde Sosyoekonomik Hayat ve Şehirleşme
- 1.4. Türk-İslam Medeniyetinde Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat
- 2.1. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşuna Dair Görüşler
- 2.2. Beylikten Devlete Siyasi ve Askerî Gelişmeler
- 2.3. Osmanlı Devleti'nde Ordu, Hukuk ve Toprak Sistemi

Soru yapısı: Her grupta 2 kısa cevaplı soru, 2 neden-sonuç sorusu, 3 tarihî metin/kanıt yorumlama sorusu ve yalnız 1 kronoloji sorusu bulunmaktadır. A ve B grupları aynı soruların sırası değiştirilmiş kopyaları değildir; aynı konu ve beceri alanlarını ölçen farklı sorulardan oluşur.

Not: Bu çalışma resmî MEB sınavı değildir. Okul zümresinin konu-soru dağılım tablosu, ders işleniş ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak son kontrol yapılmalıdır.

10. SINIF TARİH DERSİ - 1. DÖNEM 2. YAZILI SINAVI (A GRUBU)

1.3-1.4 Türkistan'dan Türkiye'ye • 2.1-2.3 Beylikten Devlete Osmanlı

Okul:

Ad Soyad:

Sınıf / No:

Tarih:

Yönerge: Soruları dikkatlice okuyunuz. Cevaplarınızda neden-sonuç ilişkisi kurmaya, verilen kaynaktan kanıt kullanmaya ve açık, anlaşılır ifadeler yazmaya özen gösteriniz. Toplam 100 puandır.

1. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Kaynak (ders kitabı içeriğinden özetlenmiştir): Bir Türkiye Selçuklu şehrinde ticaret yolları üzerinde kervansaraylar kurulmuş, esnaf Ahilik çatısı altında örgütlenmiş, çarşı ve pazarlarda ölçü-tartı düzeni muhtesip tarafından denetlenmiştir. Vakıflar da eğitim, sağlık ve sosyal yardım kurumlarının devamlılığını desteklemiştir.

Bu bilgilerden hareketle Türklerde sosyoekonomik hayat ile şehirleşme arasındaki ilişkiye dair üç çıkarım yazınız.

2. Soru • Kısa cevap

10 P

Aşağıdaki üç isimden ikisini seçiniz ve Türk-İslam medeniyetine yaptıkları katkıyı birer cümleyle yazınız: Kaşgarlı Mahmud - Ömer Hayyam - Cezeri.

3. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Kaynak (ders kitabı içeriğinden özetlenmiştir): Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerine ait kaynakların sınırlı olması ve ilk Osmanlı kroniklerinin Osman Bey döneminden yaklaşık bir asır sonra kaleme alınması, kuruluş sürecine dair farklı yorumların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bazı tarihçiler kronik, menkıbe ve seyahatnameleri farklı biçimlerde değerlendirmiştir.

Bu metne göre Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında farklı görüşlerin ortaya çıkmasının iki nedenini ve tarihçinin böyle bir konuda dikkat etmesi gereken bir yöntemi açıklayınız.

4. Soru • Kısa cevap

10 P

Paul Wittek'in Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu açıklarken öne çıkardığı temel görüş nedir? Bu görüşünü dayandırdığı tarihî kaynaklardan birini yazınız.

5. Soru • Kronoloji

5 P

Aşağıdaki gelişmeleri en eskiden en yeniye doğru sıralayınız:

Koyunhisar Savaşı - Bursa'nın Fethi - I. Kosova Savaşı - Ankara Savaşı - II. Kosova Savaşı

6. Soru • Neden-sonuç

15 P

1402 Ankara Savaşı'nın Osmanlı Devleti'nde Fetret Devri'nin başlamasına yol açmasını ve I. Mehmet'in bu sürecin sonunda "Osmanlı'nın ikinci kurucusu" olarak anılmasını neden-sonuç ilişkisi içinde açıklayınız.

7. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Kaynak (ders kitabı içeriğinden özetlenmiştir): Osmanlılar, fetihler genişledikçe yalnız aşiret ve geçici kuvvetlerle yetinmeyip düzenli askerî birlikler kurdu. Pençik yöntemiyle kapıkulu ocakları oluşturuldu; Ankara Savaşı sonrasında devşirme sistemi geliştirilerek padişaha doğrudan bağlı, maaşlı ve sürekli askerî-yönetici kadrolar güçlendirildi.

Bu metinden hareketle Osmanlı askerî teşkilatındaki dönüşümün devletleşme ve merkezî otorite üzerindeki etkilerine dair üç çıkarım yapınız.

8. Soru • Neden-sonuç

15 P

Tımar sisteminin Osmanlı Devleti'nin devletleşme sürecine askerî, ekonomik ve siyasi açıdan sağladığı üç temel faydayı açıklayınız.

1	2	3	4	5	6	7	8	TOPLAM
15	10	15	10	5	15	15	15	100

Başarılar.

10. SINIF TARİH DERSİ - 1. DÖNEM 2. YAZILI SINAVI (B GRUBU)

1.3-1.4 Türkistan'dan Türkiye'ye • 2.1-2.3 Beylikten Devlete Osmanlı

Okul:

Ad Soyad:

Sınıf / No:

Tarih:

Yönerge: Soruları dikkatlice okuyunuz. Cevaplarınızda neden-sonuç ilişkisi kurmaya, verilen kaynaktan kanıt kullanmaya ve açık, anlaşılır ifadeler yazmaya özen gösteriniz. Toplam 100 puandır.

1. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Kaynak (ders kitabı içeriğinden özetlenmiştir): Türk-İslam toplumunda köylüler daha çok tarımla, konargöçerler hayvancılıkla, şehirli nüfus ise zanaat ve ticaretle uğraşmıştır. Ticaret merkezlerinde çarşı, han, kervansaray ve çeşitli vakıf yapıları gelişmiştir.

Bu bilgilerden hareketle ekonomik faaliyetlerin yerleşme biçimini ve şehirlerin gelişimini nasıl etkilediğine dair üç çıkarım yazınız.

2. Soru • Kısa cevap

10 P

Nizamiye Medreselerinin Türk-İslam eğitim tarihi açısından iki önemli özelliğini yazınız.

3. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Kaynak (ders kitabı içeriğinden özetlenmiştir): M. Fuat Köprülü, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu Anadolu Selçuklu tarihi, Anadolu beylikleri ve genel Türk tarihi içindeki sürekliliklerle birlikte değerlendirmek gerektiğini savunmuştur. Gibbons'ın bazı sonuçlarını ise geç dönem menkıbelerinden ve sınırlı kaynaklardan fazla kesin çıkarımlar yapıldığı gerekçesiyle eleştirmiştir.

Bu metinden hareketle Köprülü'nün Osmanlı kuruluşunu açıklama yönteminin iki özelliğini ve Gibbons'a yönelttiği temel eleştiriyi yazınız.

4. Soru • Kısa cevap

10 P

Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşlerin ortaya çıkmasının temel nedenini yazınız. Ayrıca bu tartışmalarda öne çıkan dört tarihçiden ikisinin adını belirtiniz.

5. Soru • Kronoloji

5 P

Aşağıdaki gelişmeleri en eskiden en yeniye doğru sıralayınız:

Bursa'nın Fethi - Edirne'nin alınması - I. Kosova Savaşı - Ankara Savaşı - Fetret Devri'nin sona ermesi

6. Soru • Neden-sonuç

15 P

Osmanlıların Rumeli'ye geçişi ve Edirne'nin alınması, küçük bir uç beyliğinin Balkanlarda kalıcı bir siyasi güce dönüşmesinde nasıl etkili olmuştur? Askerî, siyasi ve coğrafi açıdan açıklayınız.

7. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Kaynak (ders kitabı içeriğinden özetlenmiştir): Osmanlı hukuk düzeninde şer'i hukuk dinî esaslara dayanırken örfi hukuk, Türk devlet geleneği, fethedilen bölgelerdeki uygulamalar ve devletin idari-toplumsal ihtiyaçları çerçevesinde şekillenmiştir. Örfi düzenlemelerin şer'i hukuka aykırı olmaması beklenirdi. Kadılar mahkemelere başkanlık eder, kazasker ise kadı ve müderrislerin tayininde görev alırdı.

Bu metinden hareketle Osmanlı hukuk sisteminin yapısı ve devletleşme sürecine katkısı hakkında üç çıkarım yapınız.

8. Soru • Neden-sonuç

15 P

Osmanlıların fetihler genişledikçe yaya-müsellem gibi ilk düzenli birliklerden kapıkulu ve tımarlı sipahi sistemine yönelmesinin nedenlerini ve devletleşmeye etkilerini açıklayınız.

1	2	3	4	5	6	7	8	TOPLAM
15	10	15	10	5	15	15	15	100

Başarılar.

A GRUBU - CEVAP ANAHTARI VE PUANLAMA

Beklenen cevaplar, kabul edilebilecek eş değer ifadeler ve kısmi puan ölçütleri

1. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Beklenen cevap: Kervansaraylar ve yol güvenliği ticaret hacmini artırarak şehirlerin ekonomik çekim gücünü yükseltmiştir. Ahilik, esnaf ve zanaatkarlar arasında meslek ahlakı, dayanışma ve kalite anlayışını güçlendirmiştir. Muhtesip denetimi ve vakıf kurumları ekonomik hayatın kamu düzeni ve sosyal hizmetlerle birlikte yürütüldüğünü; bunun da şehirleşmeyi desteklediğini gösterir.

Puanlama: Ticaret güvenliği-kervansaray-şehirleşme bağlantısı: 5 puan | Ahilik ve meslekî örgütlenme çıkarımı: 5 puan | Muhtesip/vakıf/kamu düzeni-sosyal hizmet bağlantısı: 5 puan.

2. Soru • Kısa cevap

10 P

Beklenen cevap: Kaşgarlı Mahmud: Dîvânu Lugâti't-Türk ile Türk dilini, lehçelerini ve kültür dünyasını kayıt altına aldı. Ömer Hayyam: Matematik ve astronomi çalışmaları yaptı; Celâlî Takvimi'nin hazırlanmasına katkı sağladı. Cezeri: Su makineleri, otomatik düzenekler ve mekanik sistemler tasarlayarak mühendislik-teknoloji tarihinde öne çıktı.

Puanlama: Seçilen ilk isim ve katkısı: 5 puan | Seçilen ikinci isim ve katkısı: 5 puan.

3. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Beklenen cevap: Nedenlerden biri ilk döneme ait çağdaş ve yeterli kaynağın azlığıdır. İkinci neden, sonraki dönemlerde yazılan kronik ve menkıbelerin farklı biçimlerde yorumlanmasıdır. Tarihçi kaynakların yazıldığı zamanı, yazarın bakış açısını, kaynağın türünü ve başka kanıtlarla tutarlılığını karşılaştırmalı biçimde incelemelidir.

Puanlama: Kaynak yetersizliğini açıklama: 5 puan | Geç yazılan kronik/menkıbe ve yorum farklılığını açıklama: 5 puan | Kaynak eleştirisi/karşılaştırma yöntemini açıklama: 5 puan.

4. Soru • Kısa cevap

10 P

Beklenen cevap: Wittek, Osmanlı Beyliği'nin kuruluş ve büyümesinde gaza geleneğini temel unsur olarak görür. Görüşünü Ahmedî'nin İskendername adlı eserindeki gaziler anlatısı ve erken Osmanlı dönemi gazi unvanları gibi kanıtlara dayandırmıştır.

Puanlama: Gaza tezini doğru açıklama: 6 puan | Ahmedî/İskendername veya uygun bir erken dönem gazi kanıtını belirtme: 4 puan.

5. Soru • Kronoloji**5 P**

Beklenen cevap: Koyunhisar Savaşı (1302) → Bursa'nın Fethi (1326) → I. Kosova Savaşı (1389) → Ankara Savaşı (1402) → II. Kosova Savaşı (1448).

Puanlama: Her doğru konumlandırma 1 puan; toplam 5 puan.

6. Soru • Neden-sonuç**15 P**

Beklenen cevap: Ankara Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'in yenilip esir düşmesi, Anadolu beyliklerinin yeniden kurulması ve şehzadeler arasındaki taht mücadelesi merkezî otoriteyi parçaladı; 1402-1413 arasındaki Fetret Devri yaşandı. I. Mehmet kardeşler arasındaki mücadeleyi sona erdirip 1413'te tek hükümdar oldu, Rumeli'de otoriteyi güçlendirdi ve Anadolu'daki siyasi birliği yeniden kurmaya çalıştı. Devleti dağılma tehlikesinden çıkarıp yeniden topladığı için "ikinci kurucu" olarak anıldı.

Puanlama: Ankara Savaşı-Fetret bağlantısı: 5 puan | I. Mehmet'in siyasi birliği/otoriteyi yeniden kurması: 5 puan | "İkinci kurucu" unvanının gerekçesini açıklama: 5 puan.

7. Soru • Tarihî metin yorumlama**15 P**

Beklenen cevap: Fetihlerin genişlemesi düzenli ve sürekli bir ordu ihtiyacını artırmıştır. Kapıkulu askerlerinin doğrudan padişaha bağlı olması hükümdarın taşradaki yerel askerî güçlere karşı merkezî denetimini güçlendirmiştir. Devşirme sistemi asker ve yönetici yetiştirmeyi kurallı hâle getirerek devletin kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır.

Puanlama: Düzenli-sürekli ordu ihtiyacını açıklama: 5 puan | Padişaha bağlı kapıkulu ve merkezî otorite bağlantısı: 5 puan | Devşirme-kurumsallaşma/yönetici yetiştirme bağlantısı: 5 puan.

8. Soru • Neden-sonuç**15 P**

Beklenen cevap: Askerî açıdan, tımar gelirleriyle cebelü yetiştirilerek devletin hazineinden doğrudan maaş ödemedi atlı asker bulundurması sağlandı. Ekonomik açıdan, tarımsal üretimin ve vergi gelirlerinin devamlılığı desteklendi. Siyasi-idari açıdan, taşrada devlet görevlileri ve sipahiler aracılığıyla merkezî otoritenin varlığı güçlendirildi; ancak sipahinin toprağın mülkiyetine sahip olmaması yerel bağımsız güç oluşmasını sınırladı.

Puanlama: Askerî fayda: 5 puan | Ekonomik/üretim-vergi faydası: 5 puan | Siyasi-idari/merkezî otorite faydası: 5 puan.

B GRUBU - CEVAP ANAHTARI VE PUANLAMA

Beklenen cevaplar, kabul edilebilecek eş değer ifadeler ve kısmi puan ölçütleri

1. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Beklenen cevap: Tarım kalıcı köy yerleşmelerini, hayvancılık ise otlaklar arasında hareketliliği desteklemiştir. Zanaat ve ticaret kalıcı çarşı-pazar ve şehir altyapısı gerektirdiği için şehirleşmeyi hızlandırmıştır. Han, kervansaray ve vakıf yapıları ticaret, ulaşım ve sosyal hizmetleri destekleyerek şehirlerin bölgesel merkez hâline gelmesine katkı sağlamıştır.

Puanlama: Ekonomik faaliyet-yerleşme biçimi bağlantısı: 5 puan | Zanaat/ticaret-şehirleşme bağlantısı: 5 puan | Han-kervansaray-vakıf gibi kurumların şehir gelişimine etkisi: 5 puan.

2. Soru • Kısa cevap

10 P

Beklenen cevap: Büyük Selçuklu veziri Nizamülmülk'ün öncülüğünde kurulmuş, düzenli müderris kadrosu ve vakıf desteğiyle yüksek öğretimin kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır. Devletin eğitim ve insan kaynağı yetiştirme faaliyetlerini sistemli biçimde desteklemesinin önemli örneklerindendir.

Puanlama: Kurumsal/düzenli eğitim ve müderris kadrosu özelliği: 5 puan | Devlet-vakıf desteği/yüksek öğretimin kurumsallaşması özelliği: 5 puan.

3. Soru • Tarihî metin yorumlama

15 P

Beklenen cevap: Köprülü, Osmanlı kuruluşunu önceki Türk-İslam siyasi, sosyal ve kültürel birikimin devamı içinde ele alır. Olayı yalnız Osmanlı hanedanına veya tek bir sebebe indirgemek yerine Anadolu'nun tarihsel çevresiyle birlikte değerlendirir. Gibbons'ın sınırlı ve geç tarihli menkıbe/kroniklerden Osman Bey'in kimliği ve kuruluşun niteliği hakkında fazla kesin sonuçlar çıkardığını eleştirir.

Puanlama: Türk-Selçuklu-Anadolu sürekliliği yaklaşımı: 5 puan | Çok boyutlu tarihsel çevre yaklaşımı: 5 puan | Gibbons'ın kaynak kullanımı/iddialarına yönelik eleştiri: 5 puan.

4. Soru • Kısa cevap

10 P

Beklenen cevap: Temel neden, Osmanlı'nın ilk dönemine ait çağdaş ve yeterli kaynakların sınırlı olması ve ilk kroniklerin daha sonraki tarihlerde yazılmasıdır. Tarihçilerden herhangi ikisi: Herbert Adams Gibbons, M. Fuat Köprülü, Paul Wittek, Halil İnalcık.

Puanlama: Kaynak yetersizliği/geç kronikler nedenini doğru açıklama: 6 puan | İki tarihçi adı: 4 puan (2'şer puan).

5. Soru • Kronoloji**5 P**

Beklenen cevap: Bursa'nın Fethi (1326) → Edirne'nin alınması (1360'ların başı) → I. Kosova Savaşı (1389) → Ankara Savaşı (1402) → Fetret Devri'nin sona ermesi (1413).

Puanlama: Her doğru konumlandırma 1 puan; toplam 5 puan.

6. Soru • Neden-sonuç**15 P**

Beklenen cevap: Rumeli'ye geçiş, Osmanlılara Balkanlarda doğrudan askerî hareket ve yeni fetih imkânı verdi. Edirne'nin alınması, Balkan yolları ve önemli bir merkez üzerinde denetim sağlayarak Osmanlı'nın bölgedeki siyasi ağırlığını artırdı. Anadolu ile Rumeli arasında iki yönlü genişleme imkânı oluştu ve Balkan fetihleri için kalıcı bir üs meydana geldi.

Puanlama: Askerî hareket/fetih imkânı: 5 puan | Edirne'nin siyasi-stratejik önemini açıklama: 5 puan | Balkanlarda kalıcı üs/iki kıtalı genişleme sonucu: 5 puan.

7. Soru • Tarihî metin yorumlama**15 P**

Beklenen cevap: Osmanlı hukuku şer'i ve örfi unsurları birlikte kullanarak hem dinî meşruiyet hem de değişen idari-toplumsal ihtiyaçlara cevap verme imkânı sağlamıştır. Kadıların fethedilen yerlere atanması adalet ve devlet otoritesinin taşrada örgütlenmesine katkı vermiştir. Kazaskerin kadı ve müderris atamalarındaki rolü hukuk ve eğitim teşkilatının merkezden denetlendiğini gösterir.

Puanlama: Şer'i-örfi hukuk birlikteliği ve işlevi: 5 puan | Kadı ve taşrada adalet/devlet otoritesi bağlantısı: 5 puan | Kazasker/merkezî denetim-kurumsallaşma bağlantısı: 5 puan.

8. Soru • Neden-sonuç**15 P**

Beklenen cevap: Aşiret kuvvetleri ve geçici askerler büyüyen devletin sürekli savunma ve sefer ihtiyaçlarına yetmediği için düzenli ve daimî askerî yapılara ihtiyaç duyuldu. Kapıkulu ordusu padişaha doğrudan bağlı profesyonel merkez ordusu oluşturarak merkezî otoriteyi güçlendirdi. Tımarlı sipahiler ise taşrada vergi gelirleri karşılığında asker yetiştirerek ordunun mali yükünü azalttı ve eyaletlerde devlet düzeninin sürdürülmesine katkı sağladı.

Puanlama: Düzenli ordu ihtiyacının nedenini açıklama: 5 puan | Kapıkulu-merkezî otorite etkisi: 5 puan | Tımar/eyalet askeri-mali ve taşra etkisi: 5 puan.

ALTERNATİF SORU HAVUZU - 8 SORU

Öğretmen, A/B grubundaki soruları aynı konu alanına ve yakın puan değerine sahip alternatif sorularla değiştirebilir.

1. Soru • Alternatif soru

15 P

Kervansaraylar, vakıflar ve Ahilik teşkilatının bir Anadolu şehrinin ekonomik ve sosyal gelişimine sağladığı katkıları birbirleriyle ilişkilendirerek açıklayınız.

Cevap: Kervansaraylar ticaret yollarında güvenli konaklama sağlayıp ticareti artırdı. Ahilik esnafın örgütlenmesi, kalite, meslek ahlakı ve dayanışmayı güçlendirdi. Vakıflar eğitim, sağlık, sosyal yardım ve altyapı hizmetlerini finanse ederek şehir yaşamının sürekliliğine katkı verdi. Bu üç unsur birlikte ekonomik canlılığı ve şehirleşmeyi destekledi.

Puanlama: Kervansaray/ticaret: 5 puan | Ahilik/esnaf düzeni: 5 puan | Vakıf/sosyal hizmet-şehirleşme: 5 puan.

2. Soru • Alternatif soru

15 P

Medrese, rasathane ve şifahane kurumlarının varlığı Türk-İslam medeniyetindeki bilim ve eğitim anlayışı hakkında hangi üç sonucu gösterir?

Cevap: Eğitimin yalnız dinî bilgilerle sınırlı olmadığını; astronomi, tıp, matematik gibi alanlarda da bilgi üretildiğini gösterir. Bilginin teorik eğitim, gözlem ve uygulama yoluyla farklı kurumlarda geliştirildiğini gösterir. Bilimsel ve eğitsel faaliyetlerin kurumsal yapılar ve vakıf/devlet desteğiyle süreklilik kazandığını gösterir.

Puanlama: Bilim alanlarının çeşitliliği: 5 puan | Kurumların farklı işlevlerini açıklama: 5 puan | Kurumsallaşma/süreklilik sonucu: 5 puan.

3. Soru • Alternatif soru

15 P

Bir tarihçi, Osmanlı kuruluşuna dair yüz yıl sonra yazılmış bir kronikteki menkıbeyi doğrudan gerçek kabul etmek yerine hangi üç soruyu sormalıdır? Kaynak eleştirisi açısından açıklayınız.

Cevap: Kaynak ne zaman ve kim tarafından yazılmıştır; olayın yaşandığı döneme ne kadar yakındır? Yazarın amacı, bakış açısı veya önyargısı nedir? Aynı iddiayı destekleyen çağdaş belge, kitabe, arşiv kaydı veya başka bağımsız kaynak var mıdır? Bu sorular kaynağın güvenilirlik ve temsil gücünü sınamaya yardımcı olur.

Puanlama: Zaman/yazar sorusu: 5 puan | Bakış açısı/amaç sorusu: 5 puan | Başka kaynaklarla doğrulama sorusu: 5 puan.

4. Soru • Alternatif soru

15 P

Gibbons ile Köprülü'nün Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu açıklama biçimlerini karşılaştırınız. İki yaklaşım arasındaki temel farkı kaynak kullanımı ve tarihsel süreklilik açısından açıklayınız.

Cevap: Gibbons, sınırlı kronik ve menkıbe malzemesinden hareketle Osmanlıların kimliği ve oluşumu hakkında daha keskin tezler geliştirmiştir. Köprülü ise Osmanlıları Anadolu Selçukluları, beylikler ve genel Türk tarihi içindeki sosyal-kültürel sürekliliklerle birlikte değerlendirmiş; geç dönem menkıbelerinden kesin sonuç çıkarmaya daha eleştirel yaklaşmıştır.

Puanlama: Gibbons yaklaşımını doğru açıklama: 5 puan | Köprülü yaklaşımını doğru açıklama: 5 puan | Kaynak/süreklilik farkını açık karşılaştırma: 5 puan.

5. Soru • Alternatif soru**15 P**

II. Kosova Savaşı'nın Osmanlı Devleti açısından siyasi ve askerî önemini üç maddeyle açıklayınız.

Cevap: Osmanlıların Balkanlardaki kalıcı üstünlüğünü güçlendirdi ve Avrupa'nın Balkanları geri alma girişimlerinin etkisini azalttı. Osmanlı ilerleyişini durdurmaya yönelik büyük Haçlı girişimlerinden biri başarısız oldu. Osmanlı ordusu ateşli silahlar ve yeni taktikleri geleneksel süvari yöntemleriyle birleştirerek askerî uyum yeteneğini gösterdi.

Puanlama: Balkan siyasi üstünlüğü: 5 puan | Avrupa/Haçlı girişiminin başarısızlığı: 5 puan | Askerî taktik-teknoloji uyumu: 5 puan.

6. Soru • Alternatif soru**15 P**

Bursa'nın fethi ve Edirne'nin alınmasının Osmanlı Beyliği'nin beylikten devlete geçiş sürecine etkilerini karşılaştırınız.

Cevap: Bursa'nın fethi Osmanlılara önemli bir şehir, ekonomik merkez ve başkent kazandırarak kurumsallaşmayı hızlandırdı. Edirne'nin alınması Rumeli'de kalıcı askerî-siyasi merkez ve Balkan fetihleri için stratejik üs sağladı. İki şehir birlikte Osmanlı'nın hem Anadolu hem Rumeli'de şehir merkezli devlet yapısını geliştirmesine katkı verdi.

Puanlama: Bursa'nın işlevi/önemi: 5 puan | Edirne'nin işlevi/önemi: 5 puan | Beylikten devlete geçiş açısından karşılaştırma: 5 puan.

7. Soru • Alternatif soru**15 P**

Yeniçeriler ile tımarlı sipahileri bağlılık, gelir kaynağı ve görev yeri bakımından karşılaştırınız.

Cevap: Yeniçeriler doğrudan padişaha bağlı kapıkulu piyadeleridir; merkez hazinesinden ulufe alır ve sürekli/profesyonel asker olarak merkezî orduda görev yapar. Tımarlı sipahiler taşrada dirlik gelirleriyle geçinen eyalet süvarileridir; sefer zamanı cebelûleriyle orduya katılır. İkisi de Osmanlı ordusunun parçalarıdır ancak biri merkezî maaşlı, diğeri taşra gelirlerine dayalı askerî yapıdır.

Puanlama: Bağlılık/görev yeri karşılaştırması: 5 puan | Gelir kaynağı karşılaştırması: 5 puan | Askerî statü/işlev farkını açıklama: 5 puan.

8. Soru • Alternatif soru**15 P**

Osmanlı toprak sistemindeki mirî, mülk ve vakıf arazilerini mülkiyet ve kullanım amacı bakımından karşılaştırınız.

Cevap: Mirî arazinin mülkiyeti devlete aittir, kullanım/işletme hakkı kişilere bırakılabilir ve devletin vergi-askerî düzeninde önem taşır. Mülk arazinin özel mülkiyeti kişilere aittir. Vakıf arazinin geliri eğitim, sağlık, ibadet ve sosyal yardım gibi hayır hizmetlerine tahsis edilir.

Puanlama: Mirî araziye doğru açıklama: 5 puan | Mülk araziye doğru açıklama: 5 puan | Vakıf araziye doğru açıklama: 5 puan.